

Előfizetési ár: egész évre 12 frt. félre 6 frt. negyedévre 3 frt.
Belgatási díj: 6-hasos petit-sor 5 kr., bélyegdíj minden belgatásért 30 kr. — A „nyilt-tér”-ben 4-hasos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden kedden, csütörtökön és szombaton.

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvnyomda, 3 korona-utca, 13 sz. a.) intézendők. — Bérmentelen levelek el nem fogadtatnak.

Pest, October 21.

Midőn lapunk utolsó számában oly nézetnyilvánulásnak is szabad tért nyitottunk, melyet sem egészben sajátunknak elfogadni, sem minden pontjaiban correctnek tartani nem tudnánk; tettük ezt részint azért, mivel magunk is a szabadabb discuszióknak barátai vagyunk, részint pedig mivel ezáltal csak kedvező tér nyitottunk saját, a fennforgó nagy katolikus kérdés eldöntésében általános szempontok gyanánt tekintendő nézeteinknek határozottabb kifejezést kölcsönözni, vagy ha úgy tetszik, azokat szorosabban constatirozni, különösen pedig, hogy szigorúan megvonassék a választó vonal, melyen belül lépni világának nem lehet.

Mi azon erős meggyőződésben élünk, hogy a kath. egyház ügyeire vonatkozó kérdések eldöntésében két szempontot szem elől soha és semmi esetben téveszteni nem szabad:

először azt: hogy a kath. egyház pozitív isteni institutio levén, alapítójától nyert egyházi s szervezetében semmi lényeges változást vagy módosítást nem tűr, és másodsor, hogy ezen egyházban, mint minden jól szervezett társadalomban csak egyetlen törvényes hatalom létezhetik, és ez más nem lehet mint az, mely magában az egyház eredeti isteni szervezetében találja jogezimét és gyökerét.

Honnan igen világos, hogy minden olyatén reformtervek, új szervezések vagy szervezkedések, melyek bárminő szin alatt vagy irányban magát az egyház őserediti szervezetét támadnák meg lételemében, szóba sem jöhetnek, s épen azért az oly postulatumok is, melyek a világi elem befolyásának az egyházi ügyek rendezésére s eldöntésére vonatkozólag ily értelemben akarnának jogérvényt szerezni, számba már csak azért sem vehetők, mivel azok betűszerinti fogantatása szükségkép elébb vagy utóbb csak szerencsétlen szakadásokra vezetne, holott nekünk mindenek-fölött az erők egyesítésére van szükségünk, mi nélkül czélt nem érhetünk.

Hasonlóképp áll a dolog az egyházi hatalomra nézve is.

Ez ugyan természetére nézve a legszabadabb, mit csak képzelni lehet, mivel hatóságát csak azok fölött gyakorolja és gyakorolhatja, a kik nékie hitmeggyőződések folytán magokat kormánya alá önkényt és szabadon alávetik. Erőszakot nem fejthet ki, és azok, kik bitornak tartanak hatalmát minden pillanatban megválhatnak tőle a nélkül, hogy e miatt bármilyen ideiglenes kárt szenvedni kénytelenítettének. Uralkodik a hit által, minél e világban semmi szabadabb nincs, mivel ez a legtisztább meggyőződés szülöttje, édes gyermeke. Honnan azon régi kánonjogi axioma is: ecclesia volentes regit et non invitos.

De ha már valaki önkényt szabadon, hite legszentebb meggyőződéséből alávetette magát ezen hatalomnak, akkor jogában nem állhat arra törekedni, hogy ezt akár aktivitásában gátolja, akár bár mi uton és módon meggyöngyítse. Valamint az államban a törvényes államhatalom ellenében más hatalmat fölépíteni akarni annyira volna, mint az államot lételvében megtagadni: szintugy az egyházban és egy a saját szervezetében gyökerező törvényes egyházhatalommal nem együtt, de ellenében egy másikat, például képviselőit vagy akárminőt, habár tisztán csak az egyház külfüggőre vonatkozót is életbe léptetni nem volna kevesebb, mint magát az egyház consistentiáját alapelvében megintatni.

Nem szándékunk ezzel azt monlani, mintha a kath. világi elem jogos befolyását azon ügyek eldöntésében, melyek szorosan az egyház lelki-kormányához nem tartoznak, kizárni, vagy épen lehetlenné tenni akarnók, sőt épen az ellenkezőt óhajtuk és akarjuk; hanem ezen alkalommal csak egyszerűen azt kívánjuk nyilvánkoztatni miszerint az egyházban semmi törvényesen érvényes nem történhetik a nélkül, hogy ebben maga az egyházi hatalom is nyiltnan vagy hallgatag bele ne egyeznék.

Következéleg ferde felfogás és soha törvényesen nem érvényesíthető postulatum volna az:

ha valaki az egyház ügyeinek miképeni rendezésében a püspöki kar kezdeményezési jogát mellőzve, más úton is ilhetné azt initialhatni;

vagy ha ezt nem is akarná mellőzni, de azon véleményben volna, hogy a püspöki kar beleegyezése nélkül szervezni lehetne azon közegeket, melyek ezental hivatva lennének az egyháznak, nem a szorosan lelkiekre vonatkozó ügyeiben befolylni, azokat szabályozni és rendezni;

vagy végre, ha mindjárt ezt nem hinné is, de gondolná, hogy a mit ezen maga az egyházhatalom által is elismert közegek határozhat, az érvényes lenne már önmagában és azon esetben is, ha az ellen az egyházi törvényes hatalom tiltakoznék.

Tisztán tájékozásul irtuk ezeket s azért, hogy szin vallva, nyiltnan kimutassuk a tért is, melyen állunk mi, midőn a katolikus egyház közös ügyét legjobb szándékkal előmozdítani főfeladatunknak ismerjük.

Bizunk főpásztoraink bölcsességében, hitbuzgalmában és erélyében, s meg lesz az, mit oly hön minden becsületes katolikus kebel óhajt.

Csak akkor fogunk lenni erősek és képesek szembeszállani minden nehézségekkel, ha azon sokat mondó szóllam: c e r u s e t p o p u l u s, nem lesz pusztá czimszalag, hanem a meggyőződésben gyökerező egyetértésnek hű kinyomata az életben és valóságban. Pedig ez megtörténni fog, mert a legszentebbek feláldozása nélkül annak szükségkép megtörténni kell. A helyzet és

a viszonyok alakulása ezt minden józan kétségen kívül emelik. Rajtuk a sor, hogy ezt megértjük, s mennyire töllünk telik, érvényesíteni is törekedjünk — eszélyel és kitartással. A többi ugys megadatik nekünk!

Pest, October 21.

Budai czikkezőnk által minap hozánk intézett felszólítás és tanács, mely épen nem volt előttünk sem új, sem váratlan, mert magánuton hasonló vélemény és jó tanács utolsó napokban elégszer adatott nekünk. Oly természetű, miben egy csillagoeska rövid keretében válaszolni nem lehet, nem is akartunk.

E helyett mai számunkra ígértünk választ, hogy a mit röviden mondhattunk volna, azt most indokolhatjuk is.

Lapunk első számában kitűztük a k a t h. egyház ügyét, mint ez idő sürgős kérdését, főczélul.

Azt is kimondottuk, hogy utat törni akarunk s szondirozni a kérdés mélységeit, hogy később magunkat tájékozva s az irányok közt, melyek fejlődhetnek, eligazodva, nagyobb felszereléssel s teljes vitorlakkal indulhassunk határozott partok felé.

Lapunknak még csak néhány száma ment a világba s összetalálkozott azon időponttal, midőn a kath. egyház ügyében a legsürgösebb kérdések — mint a budai levél állítja — a püspöki kar bensőbb körében szóba hozattak.

Csakhogyan ezen tényből nekünk épen ellenkező következtetést kell vonnunk, mint azt a budai levél írója teszi.

Az ugyanis eljöttnek látja ezen tény által az időt, hogy az egyház szervezésének kérdése mind lényegére, mind a keresztülviteli módozataira nézve „a szabad vitaközás terére állítassék.”

Mi ellenkezőleg épen ezen tényben arra találunk elegendő indokot, hogy a szervezési kérdések részletei a vitaközás terére még most ne hozassanak, s várassék be azon rövid idő, melyen az, az érdekeltkez kezdeményezése által a vitaközás terére hozatik.

Senki sem méltányolja inkább, mint mi, azon buzgalmat, mely ily fontos s életbevágó kérdés gyors megoldása körül nyilatkozik, de nem akarhatjuk, hogy a tulvitt buzgalom az ügynek lényegében ártalmára legyen.

A kath. kérdés hazánkban ma még ott áll, hol annak megoldásában az ügynek életet — existentiát — kell kivivnunk.

Hol még életet kell valaminek kivívni, minden az ügy által érdekelt erők egyesítésére, közeledésére, megnyerésére van szükség, nem pedig, hogy a dolog természetében fekvő érdek és vélemény elágazások, a létezés körüli egyesített munkásságot megszássák s meglanyhítsák.

S megmérhetjük e mi ma, hogy ha a

szabad vitaközás sorompói megnyitvatnak, nem vesz-e a megvitatás oly irányt, nem fejt-e ki annyi divergentiákat, melyek a vitaközás érdeke, de melege által is, az együttes actio eredményeit nehezítik.

Nem történhetik-e épen a korai vitaközás által, ha előbb indulna meg a szellemi küzdelem, mint annak realis alapja van, hogy annak körébe vonatnának más elemek is, kiknek érdemök épen abban áll, hogy ma ügyeinket önmagunkra hagyják.

S végkép mostani vitaközás mire vezethetne?

Egyedül arra, hogy nem lévén seholy prononcirt ellenvélemény, magunknak kellene a légből teremteni az ellenséget, kivél megküzdjünk, s ezen anthitesisek előteremtése nem csekély veszély az ügyre nézve.

A tömeg, — mely alatt mi nem egyedül népet értünk szokásos felfogásban, de a hívek intelligens massáját — akarata ellen is hajlandó lehet a személyesítéshez.

Ha már most elméleti vitáknál bizonyos nézet ellen, mely felmerülhetne de senki által ki nem mondatott még, felhozatnának ellenokok, ki bírná meggyőzni a nagy közönséget, miszerint ezen feltevés merőben elméleti volt?

Személyesítettnek — meglehet — minden ellennézet s mig elkeseredést hozhatna az ügy ma még tisztámenetében, kedvetlen helyzetet okozhatna minden alap nélkül egyeseknek igen méltatlanul.

Végre a halasztást kívánja tőlünk a decorum tekintete is.

Épen mert az ügy az egyedül illetékes helyen lön megindítva, nincs okunk békétlenkedni, de van annál több bevárni azon parányi időköz, mely hamar leperog, hogy szabatosan megjelelt irányok körül bontasanak meg a szellemi küzdelem, vagy is szabad vitaközás sorompói.

Mi minden irányban az actio teljes szabadságát óhajtuk, és ennek vagyunk szószólói.

Nincs okunk aggódni, sőt ellenkezőleg van elég okunk bizni, miszerint a megindítandó kifejlés teljesen kielégítő irányban fog a közönség elé jutni, s ezen reményben mi nem vagyunk azok, kik még a dolog gyöngédségét is mellőzni szeretnők vagy akarnók, legyen azok az érdem teljessége, kiket az megillet.

Mi oly határozottan megjeleltük elveinket, mint csak kötelességünkben állott, hogy tévedésben ne hagyjunk senkit.

1848 és 1848 végre is 1848. Ehez ma kettőt teszünk őszinte meggyőződéssel:

A magyar főkerus egy korszakban sem adta bölcsességének és hazafiságának magasabb tanúságát, mint 1848-ban. Bölcsességének azért, mert a válság percében megtalálta azonnal a helyes positiót, hova állnia kell. Hazafiságának — mert kimondott elveiben egészen correct a koreszmék színvonalára állott, azok mögött egy fellépést sem maradt hátra.

TÁRCZA.

Igénytelen vélemény

a magy. tud. Akadémia jelen munkássága felől.

II.

Az alapszabályok első pontja szerint, a magy. tudományos Akadémia célja „a tudomány és szépirodalom mivélése és terjesztése s egyszersmind a magyar nyelvnek egész gondnal csinosítása és gazdagítása.” Nem akarok ezen kifejezés logikai szempontból való részletes tagolásába bocsátkozni, s a jelen alkalommal egyelőre csak azon megjegyzésre szorítkozom, hogy véleményem szerint a második czél már az elsöben foglaltatik. Nem képzeltetem t. i., mi módon lehet a magyar nyelvet egész gondnal csinosítani és gazdagítani, hacsak nem a tudomány és szépirodalom mivélése által? A nyelv nem önálló, s csak önmaga által élő szervezet, hanem inkább csak eszköz, melyben a népszellem s a nyelvjátszós szemléleti módja megtestesül. A nyelv csak annyiban él, a mennyiben az élő beszédben és irodalomban a valóságba lép. A nyelvfejlődés és irodalmi élet csak két különböző oldala egy s ugyanazon szellemi folyamatnak; egyik a másik nélkül nem gondolható. — De mellözve ezt, előre kijelentjük, hogy hasznosabbnak látnók, ha az Akadémia az érintett kettős irányu czél helyett inkább csak a tudományra szorítkoznék, s a szép

irodalom mivélést és terjesztést más tényezőkre bízna. Az Akadémia jelen állapotában az érintett kettős irányban működő, sokat markol, azért keveset szorit. De másrészt azt sem foghatjuk fel, mi módon képes az Akadémia a szépirodalmat mivélteni és terjeszteni? Az Akadémiától nem követelhetjük, hogy az maga például regényeket vagy drámákat írjon, s így mindaz, a mit ezen a téren az Akadémia tehet, legfeljebb abban áll, hogy jutalmakat hirdetvén és osztván ki, az irókat szépirodalmi művek létrehozására buzdítja s serkenti; de el is tekintve attól, hogy a buzdítás nem mivélés, a serkentés még nem terjesztés, ezen eljárásról azon véleményben vagyunk, hogy az bizonyos körülmények közt többet árt, mint használ azon ügynek, a melynek előmozdítására irányozva van. A költészet, mint művészet természeténél fogva önmagának czélja, mi mellett a kereset, az anyagi jutalom, mint eszköz, semmi, vagy csak igen alárendelt szerepet játszik. A költészeti productio mindig a belső szükségesség kifolyása; mely mint ilyen semmi külső ösztönzésre nem szorul; az önkénytelentől tör ki a kebelből, mert ki kell törnie még akkor is, midőn kitérése nem babért és jutalmat, hanem veszélyt és töviskoronát hoz a költő fejére. Csak az ilyen költészet a valódi művészet; de ilyennek nincsen szüksége az Akadémia koszo rúrára s aranyaira. Schiller üldözöttet költői tehénysége miatt s mégis költővé vált, mert belső szükségességnél fogva kellett azzá válnia; Petőfi nem nyert jutalmakat az Akadémiánál, s daczára annak oly dalokat irt, hogy az irodalmak legalaposabb ismerijé, Bodensiedt kénytelenek láttá magát kijelenteni, hogy „Petőfi nemesak a

magyar nemzetnek, hanem korának legnagyobb költője volt.” S ha t olvasóink hajlandók volnának ezen nézeteinket tulszigorúknak tartani, mert gondolják, hogy a költőnek mint embernek, külső ösztönzésre, anyagi jutalomra is van szüksége, mert élnie kell; s „hogy nem fognak hiányozni a Marók ott, a hol Maecenások vannak” — az eredményekre mutatunk. Ime a Kisfaludy társaság, melynek kizárólagos czélja a szépirodalom mivélése, kénytelen volt bevallani, hogy kebelében az eredeti productio jelenleg már a fagyponot érte el, s hogy ha a mult évek folytán a magyar szép irodalom eredeti művekben gyarapodott, az nem a társaságon belül, hanem annak körén kívül történt. Bármilyen legyen is ezen sajnós körülménynek az oka, mely a titkári nyilatkozat szerint leginkább a társaság szük vagyoni állapotában rejlik, a mi véleményünk szerint azonban másutt keresendő, a nyiltnan bevallott tényállás mindenesetre legalább azt bizonyítja, hogy egyletek, társaságok, intézetek a költői productiót nem képesek előmozdítani, mert a hol a productiv erő nincs, azt nem teremthetik, a hol pedig van, az reakjok nem szorul. Így van ez az Akadémia szépirodalmi munkálódásával is. Vagy milyen eredménye volt azon ezer meg ezer arany, melyeket az Akadémia fennállása óta szépirodalmi pályadíjakra tűzött s osztott ki? Milyenek pl. azon drámák, melyek sikerültebbek hiányában évenként jutalmaz? És ha az Akadémia eljárása ezen a téren itt ott sikert aratott is, kérdemünk lehet, vajjon általában volt-e észlelés arányban ama sok áldozat, melyet ezen tekintetben hozott, azon credencynyel, melyet ezen uton ért el? Ha száz jutalmazott mű közt egy kettő si-

került: még akkor is gondolható, hogy ez nem azért történt, mert, hanem daczára annak, hogy pályázott. De ha az Akadémia ezen a téren való működése által nem is tekintetben használt volna is, tartanunk kell attól, hogy sok tekintetben ártott. Ha az Akadémia ugy mint az olympusi játékoknál, a győzteseket nem aranyal, hanem csak borostyánokkal koszoruzza, ki tudja, irodalmunk annyira elsatnyult volna e, mint a mennyire mai napig valóban elsatnyult! Talán nem csalódunk, ha az akadémiai jutalomhirdetésekben is látjuk egyikét azon tényezőknak, melyek akaratlanul is az irodalom terén az üzérkedés szellemét ébresztették, azon szellemet, mely már annyira ártott a közügynek, s melynek oly roppant elterjedését épen az Akadémiának lett volna feladata megakadályozni. Mert ha nem követelhetjük az Akadémiától, hogy, mint maga akarja, a szép irodalmat mivélje és terjesztsze, móltn követelhetjük, hogy azt ellenőrizze; követelhetjük, hogy a költészet minden jelenségeit figyelemmel kísérvén, szigorú, de igazságos ítélőszék et képezzen, a mely a tehetséget bátorítja, de a hivatlanokat és mindazokat sújtja, kik — mint az evangéliumi kereskedők — az irodalom templomába tolakodtak, hogy ott üzérkedjenek; követeljük az Akadémiától, hogy nagyszerű tekintélytől támogatva ezen a téren tegye azt, a mi a „Független Lapok” főtörökéseinek egyikét képezi: ébresztsze és tartsa fenn hazánkban az irodalom lelkiismeretét, a kritikát.

Ez különbözteti meg a világot minden klerusától.

Aldassék még emléke is azoknak, kiknek szelleme ekkor működik.

Azoknak, kik helyőrként még élnek, s kik azóta a körbe léptek, feladatuk e szellemi alapokat kifejteni, s a fejlődést elődeik nyomdokain szerencsés sikerre vezetni.

Azon közt, mely nem csekélyebb fontosságú, mely az eszmét az élettel, az ígéretet a tétellel, az elméletet a gyakorlatlól elválasztja, betöltetni a mostani föklérus kezében van.

Megkezdették. Várjuk be nyugalommal s bizalomteljesen csak azért is, hogy távol minden influentiától szabadon nyilatkozhassék azon szellem, mely évezredek történelmünkben tisztelget, parancsoló állást vívott ki magának a haza körül s hogy ez nem fogyatkozott meg korunkban, a mint hisszük és valljuk, úgy megakarjuk övni minden praecooperatiótól, mert azt látunk s érezzük, ma inkább szükséges s óhajtott mint valaha.

A magyar kölcsön.

Bécs, oct. 15.

Már volt alkalmam önöknek azon benyomás kedvező — és mondhatni — sensátót keltő voltáról röviden írni, mit a kölcsön országgyűlési elfogadásának módja, itteni pénzkörökben s mindenütt okozott.

Nem épen ily meglepéssel fogadták azon beszédet, melyet a pénzügyminiszter a kölcsönre nézve tartott, s a mint az első benyomás varázsa enyészett, taglalásába is becsatoltak e kölcsön ügyét kísérő miniszteri előadásnak s keresgettek annak gyöngébb oldalait, hol megtámadást tehessenek.

Felmelegette többek közt egyik lap még azon gyarló argumentumot is, miszerint a magyar pénzügyminiszter a bécsi miniszter iránti collegialitás tekintetét is felelté némileg előadásánál. De azt nem veszik számba, hogy ily országban, mint a miénk, mit tezen az, kölcsönt ellenszó nélkül elfogadtatni, s ennek egész érdeme a pénzügyminiszter minden oldalt kimerítő előadására esik, s ki bírja meghatározni, ezen eclatans elfogadási eredmény kivánsánál hány percent sulya volt épen azon fejtegetésnek, melyet a magyar miniszter bécsi collegiája pénzügyminiszter párhuzamolásából merített.

Nekik valamint nekünk sem árt, ha üdvös verseny támad miniszterek közt a pénzzel bánás körül. Ez a jövedőnek csak hasznos gyümölcsöket teremhet.

A miben itt egészen elternek a nézetek a pénzügyminiszter előadásától, az a vasutak kiépítésének előadott rendszerét illeti.

Azon senki sem kételkedik, hogy ha a kormány nagy tökével rendelkezik, s magát azon helyzetbe teszi, hogy a vállalkozóknak azt mondhatja: jól van, tehát én magam építem, ez esetben lehető, hogy kedvezőbb feltételeket is nyer s olcsóbban jut vállalkozásokhoz. Sőt annak még nagyobb sulyt tulajdonítanak itteni körökben, s ebben hiszik a főnyereséget rejteni, hogy a kormány azon helyzetbe teszi magát, miszerint vállalkozóknak a munka megkezdéséhez pénzt adhat s ez által a papírok elhelyezését könnyebb s keletét értékesebbé teheti.

Ezt igen jó kombinációk tartják, mert már építés alatt levő vasúthoz könnyebb részvevőket szerezni, mint a mi még terv.

De nem hiszik itt a többi előnyöket, miket ezen kölcsöntől várnak, sőt nem is egészen értik magát a vasutépítési rendszert, melyet a pénzügyminiszter kifejtett.

Itt így okoskodnak:

Ha Magyarországnak — mint itt is hiszik — helyzete olyan, hogy a vasutak sebesebbé tétele által nemzeti vagyoni értéke oly bámulatosan emelkedik, mint azt pénzügyminiszter őr állítja, s minők sem kételkednek, akkor Magyarországnak az áll érdekében, hogy a lehető legnagyobb mérvű tevékenységet fejtjen ki a vaspályák körül, építtessen derüre borura nem is számítva azt, hogy egyszerű építkezések s a popant pénzforgalom, mit ez az országba visz, még más irányban is hatalmas befoly az ország iparának emelésére.

De ezen célra a 40 milliót, még ha 60-ra emeltetik is, felette csekély összegnek tartják a nagy célhoz mérve, s mint állítják, ezt bátran meg lehetne egy zerussal toldani, hogy a kívánt cél csak megközelíthessék is.

Itt azt hiszik, hogy ezen kölcsönösszeg, kivált ha egy része még esatormázásra is fordítatik, oly csekély, hogy abból két vonal, melyet itt egyáltalában nem tekintenek másnak mint Ausztriában a Simeringi építést, azaz nem kereskedelmi érdekű, de más tekintetből eléllítandó építmények-

nek, — a kölcsönből tehát még e két vonal is alig telik ki.

Ezek a N.-Várad-Kolozsvári és a Pest-Fiumei vonalok.

Azt lehetetlenek tartják, hogy a fiumei vonal a triesti meglévő pályával a versenyt kiállhassa s azért e vonalat előre vesztett posztó-nak tartják.

A N.-Várad-Kolozsvárit tudják, hogy nemzeti sajtószert érdekek követelik, de ezt sem tartják jövedelmező vonalnak, még olyannak sem, mely üzletét fedezze, mert még a forgalom Erdély és Magyarország között oly csekély, hogy ezen pályát csak akkorra tartják kereskedelmi tekintetben fontosságra emelkedhetőnek, ha a fekete tengerrel összeköttetés meglesz s a keleti forgalom más utra nem térne, mi igen kérdéses.

E két, pedig legdrágább vonalat, ha a kormány maga költségén építteti, ez a mostani kölcsön tökéjét alkalmasint kimeríti s akkor a többi vasutakra nézve azon előny, melyet a kormány saját versenyének reményéből várt, magától elenyészik.

De más részről az egész vaspálya kiépítési rendszer előnyösebb voltát itt a számítások egybeazonosításából nem bírják kihozni, sőt azt állítják, miszerint e mód, oly országra, mint Magyarország, kimutathatólag hátrányosabb, mert még kifejtetlen állapotban súlyosabb terheket ró rá, mint megépítve, s ez által beruházásait szorítja, s a mostankort terheti az utódok javára, azon kort pedig, mely legszegényebb s legkevesebbet bír.

Ebbeli okoskodásaikat s számításaikat tájékozásul kifejttem jövő levelemben.

Buda, október 21.

Szegény Magyarország! — közös ügy, nemzeti ügy, zsidó emancipáció, (mit a P.-Lloyd minden héten legalább háromszor sürget) s ki tudja mi még? — de reméljük, hogy ha Isten megsegít, valahogy csak kibontakozunk a sok ügy és bajból.

Őszintén szólnék, midőn ez ügyeket egyszermind bajnak tekintjük a nemzetre nézve.

Baj biz az, és áldozatba kerül ez ügyek elintézése; de mind a közös ügyek, mind a nemzeti ügyek megoldása annyira szükségessé vált, hogy ha például a közös ügyeknél (bár óvatosan) el nem fogadjuk azt, mit a körülmények hatalma reánk parancsolt, s meg nem oljuk a kérdést most, majd reánk ött volna uszorás kamatosztul.

A nemzeti ügyek szintén baj, melynek megoldásánál minél tovább késünk, annál nehezebb lesz az.

De vessünk párhuzamot a közös ügyek és a nemzeti ügyek kérdése közt.

E két kérdés már 1848-ban karöltve szerepelt Magyarországgal szemben.

Bécs felől az akkor még homályba burkolt közös ügyek kérdése nyugtalanítja Magyarországot; míg délkeletről a fölkorlácsolt nemzeti ügyek sötét fellegei tornyosultak felénk.

Azóta ugyan sokkal szelidebb alakban tűnik fel mind két kérdés.

De még most is, oly sok hasonló jelenséggel találkozunk e két kérdésnél, mintha még mindig titkos szövetségben volnának.

A közös ügyek elfogadása áldozatba kerül; a nemzeti ügyek kérdése megoldása szintén.

A közös ügyek utja szinte oly sikamlós, mint a nemzeti ügyek kérdése utja, — ha az első uton bal-lépést teszünk beolvastatnak, — ha pedig a nemzeti ügyek kérdésnél elhibázzuk a helyes irányt, szétdarabolnak.

Az egyik pénzüinket és függetlenségünket fenyegette; ha t. i. azt Schmerling és a Centralisták notája és értelme szerint oldtuk volna meg, a másik a hazai terület épségét.

Az első kérdéssel ugyan reméljük, hogy nem sokára tisztában leszünk, s hogy hibás lépést ezentel se tegyünk arról biztosít: visszahelyezett alkotmányunk, intézményeink, felelős kormányunk és a szabad sajtó.

De a nemzeti ügyek kérdése, még függőben van.

Csak az a különös, hogyan változik e két kérdésnél a pártok szerepe.

A közös ügyek kérdésénél a jobboldal a cselekvés és haladás terén áll; a baloldali közép a tartózkodás és conservatív terén; míg a szélső baloldal a negatívonal marad, mint hajdan a nemadózunk (pecsovia) párt.

A nemzeti ügyek kérdésében ellenkezőleg váltanak szerepet a pártok.

E kérdésben elől áll a szélső baloldal; ők a legszabadelvűbbek, megadnak a nemzeti ügyeknek mindent, mit kívánnak, (leg-

alább megígérik) szerintük az nem baj a nemzet politikai egységére nézve, ha minden nemzetiség külön nemzetet akar képezni Magyarországon: sőt talán területet is igényének nekik; ha lehet dunai confederatio? — miért ne lehetne Magyarországi confederatio? — miért ne lehetne a külön nemzetiségeknek külön területe? még a cigányoknak is a falu végén, — ily szép ígéretekkel természetes, hogy a külön nemzetiségek előtt népszerűségünk növekedik, arról nem tehetünk ha ígéretünket meg nem tarthatjuk, ha leszavaz az országgyűlés.

Ha az előzmények után itélnék, igen lehetséges, hogy a szélső baloldal ilyenmü szerepet fog vállalni a nemzeti ügyek kérdésében; vagy pedig hallgatni fog a nemzeti ügyek szélső pártjának túlságos követeléseinek.

A baloldali középnek csaknem biztosan reméljük, hogy a nemzeti ügyek kérdésében a közép utat, a méltányosság útját fogja választani és itt sokkal közelebb fog állni a jobboldalhoz, mint egyébb kérdéseknél. A jobboldalról tudjuk, hogy az a kölcsönös méltányosság alapján kívánja e kérdést megoldani, és így természetes, hogy nem ígérhet nem is fog javaslatba hozni olyast, mit teljesíteni nem lehet, a nemzet politikai egységének esorbítása nélkül.

Lehet, hogy a szélső baloldal sem fog túlságoskodni e kérdésben és így nem lesz párt a hazában, hanem (egy két tulbuzgó nemzeti pártzónok és pánszláv apostolt kivéve) egy testtel lélekkel fog határozni e fontos kérdésben a nemzet.

De ha a szélső baloldal mégis külön szerepet szándékoznék elvállalni, oly szerepet, mely az ügynek ugyan nem ártana, de a szélső balpártiak népszerűségét növelné a nem magyar ajku honfiak és cosmopoliták előtt.

Ha mindent ígérnének, és indítványba hoznának olyast is, miről tudhatják, hogy meg kell bukni.

Valóban dicső látvány volna, ha azon szélső baloldal, mely vést és pusztulást jósol a hazára azért, hogy azon ügyek, melyekben ez ideig a bécsi kormány önkényileg gazdálkodott, a két egymástól független birodalmi rész felelős kormányzatra biztának; ha ugyan azon szélső baloldal pártolná, vagy csak hallgatással is buzditaná azokat, kik nem elégszék meg a nemzeti ügyek (a nyelvi egyenjogúsítás) méltányos kívánalmaival, hanem külön nemzeteket említenek, új nemzeteket akarnak becélni az egy és fel nem osztható nemzet testébe, mielőbb utóbb a nemzet feldarabolását vonná maga után.

Nemde külön epithetont érdemelne az azok, kik az ily hitelenséggel azonos követelést bár hallgatással is buzditnák, mint minővel a jobboldalt megisteltik.

P. I.

Az ipar és a törvényhozás

MAGYARORSZÁGON.

VIII.

Hazánkban az ipart különösen a XII. XIII. század óta Magyarországra hivott németek művelték, s ezek természetesen a Németországban általános ezérendszer hazánkban is meghonosították; a ezérendszer előnye mellett e rendszer hátrányai is meghonosultak s több oldalról részint a megyék, részint maga az országgyűlés fel is lépett a ezéhek önkénykedése ellen. Nevezetesen azon monopolium, melynek fogva a ezéhek önkénylik szerint határozták meg a készítmények árát, hatósági limitációkhoz vezetett több helyütt. Nevezetes fordulat állott be a ezérendszerre nézve II. József alatt; e felvilágosult fejedelem az ipar rákfenéjét ismervén fel a ezéhekben, azokat 1786-ban megszüntette; de ezen intézkedését épügy mint a többi önkényeszerü rendeleteit 1790. jan. 28. visszavonta.

A ezéhek hatalma nőttön nőtt, s a visszaélések az 1807-ki országgyűlésen tárgyalás alá jöttek; s e tekintetben többen azt kívánták, hogy a mesteremberek a mindennapi élelem szükségletek kielégítésére szükséges szerek után ne huzzanak a fogyasztók károsodásával oly szerfölötti hasznót, s a baj orvoslása végett, bizottságot kívántak kirendelni. Mások azonban a bajnak rögtön kívántak véget vetni s a ezéheket azonnal megszüntetni; mert habár igaz az, hogy az utóbbi időkben a körülmények változtak s az élelmiszer megdrágultak, mégis a mesteremberek e drágaságot ügyesen felhasználva kívánalmaikban nem ismernek határt s az egész országot zsarnok hatalommal nyomják. A rendeletek melyek eddig kibocsátottak eredmény nélküliek maradtak. — Azonban a ezéhek eltörlésére még a mondott időben a szükséges előfeltételek hiányoztak s ép ezért az országgyűlésen többen

szóltak fel a ezéhek mellett vagyis jobban mondra a ezéhek megszüntetése ellen; mert szerintük a szomszéd tartományokban a ezéhek még felállanak sőt épügy mint nálunk virágnak, ha tehát hazánkban a ezéhek megszüntetése iparosaink, a szomszéd tartományokkal ki nem állják a versenyt. A ezéhek megszüntetése mellett a külföldi mesteremberek ez intézmény hiányában többé támaszt honunkban nem talál, s így nálunk le sem telepedhetik; — ellenkezőleg saját iparosaink meg külföldön nem találnak gyámolítást. Emélfogva a ezéheket nem kell egészen megszüntetni, hanem csak helyesebben szervezni, különösen meg kell szüntetni a ezérendszer kinővéseit; ily kinővéseknek tekintetni azon körülményt, hogy a ezéhek jutni nehéz, a mesterre jutás igen költséges, azért szegényebb ember egyhamar nem is lehet mester, a ezéhek tagjai rendszeren kizárólag vagy legalább a többség érdekelt ellentétes rendelkezéseket tesznek. stb. Az így mindazon által az országgyűlésen elintéztet nem nyert, hanem egyszerűen a publicopolitika deputációhoz tétetett át, hol szerencsésen el is aludt.

Országgyűléseink ezental más tárgyakkal levén elfoglalva, nem igen foglalkoztak a ezéhekkel, de annál több rendeletet bocsátott ki a helytartónács, de többnyire siker nélkül. Legfontosabb e rendeletek közül az 1813. évben 7262. sz. a. kibocsátott intézmény, mely 55 ezikkből áll s a ezéhvisszaéléseit megszüntetni kívánta. E rendeletben esakugyan észszerű intézkedések történtek, pl. sok esetben felmenti a legényt az erkölcselenség iskolájává fajult vándorlás alól, megengedi az inasnak, hogy mesterét, ha az vele rosszul bánik elhagyja s másnál keresgélje fel, megtiltja a mesterembereknek a késő éjjeli csavargást, a nagyon és elterjedt „blauer Montag“-ot megszünteti stb. A baj mindazonáltal már magában a ezérendszerben gyökeret, itt hiába történt toldozás, hiába javítottak, mert a rendszer alapját, szükségességét elvesztette.

A hazánk összes történetében oly fontos 1848 diki időszak esendesebb s nyugtatóbb viszonyok között bizonyára az ipar terén is a szabadságot honosította volna meg. Az országgyűlés csak elvi kérdésekkel foglalkozkodott s a gyakorlati kivittelt a miniszteriumokra, illetleg a következő országgyűlésre bízta Klauzál Gábor azon időben a földművelés, ipar és kereskedelem m. kir. minisztere a sok visszaélést megszüntetendő 1848 jun. 9. 1530. sz. a. a ezéhszabályokat módosító rendeletet adott ki. Lényegben ezen 107 §-ból álló rendelet a ezéheket tartja alapul, azonban bizonyos esetekben engedélyezésre ad kilitást s így a ezérendszer mellett az engedélyezési rendszer is lábra kapott. Egyébiránt e miniszteri rendelet különösen a mesteremberek korlátlan hatalmát szabja kissé meg; a munka időt határozza meg s kivált az inasok és legények nagyobb tiszteletben tartásáról gondoskodik. Az inas többé nem inas, hanem tanuló, kit a mester nem használhat fel szolgálgyánant, nem titheti verheti többé mint a barnot, s ez inas ha 14 éven alóli csak kilenc óráig tartó munkára kényszerítheti naponkint. A legény ezentül segéd, kit a mester „örzini“ tartozik s a patriarhalis „tegezés“ megszüntetik; továbbá a legény illetleg segéd, ezentül csak is 11 óráig köteles naponkint dolgozni. A mestermű vagy remeklés szinte szabályoztatott.

A törvényhozás működése.

A képviselőház oct. 21-ki ülésében Somssich Pál indítványát tárgyalá, mely szerint öt tagu bizottmány lenne kiküldendő, mely a kir. ügyek igazgatója által Böszörményi L. mint a „Magyar Ujság“ szerkesztőjének sajtó-perében a házhoz beadott megkeresésére nézve véleményt mondjon.

Ez indítvánnyal szemközt Ghyey Kálmán a az i javasolta, hogy tekintessék a megkeresés kérvénynek, s mint ilyen adassék át a rendes kérvényezési bizottsághoz, de azon meghagyással, hogy e tárgyban minél előbb tegeyen jelentést.

Az e feletti vita két órán át tartott, s nem volt minden ingerültség nélkül.

Somssich indítványa mellett Zsedényi Ede, Horváth Boldizsár, Besze János s Borecsányi szóltak; míg Ghyey javaslatát mellett a baloldal részéről Halász Boldizsár, Bóni Samu, Almássy Sándor, Madarász József, Percezel Mór s Nyáry Pál szállottak ki a küzdterre.

Ezek között különös fontosságú volt Horváth Boldizsár, az igazságügyminiszter felszólalása, ki e tárgyban a kormány szempontját védte, kijelentve, hogy az alkotmányos kormány egyik legelső kötelességének ismeri fel, hogy a képviselők immunitása felett örködjék s ép ezért óhajtaná, hogy e nagy fontosságú kérdésben külön bizottságot küldene ki a ház.

Ghyey Kálmán ellenindítványát azzal indokolta, hogy hasonló esetek már fenforogtak, t. i. Csiky és Papp Pál képv. esetei s akkor is csak a kérvényi bizottsághoz utasították az ügyet. Utalt Anglia példájára, hol a képv. ház érdekei felett, külön állandó bizottmány örködik s innen töreke-

dett kikövetkeztetni ha ez ügygel a kérvény. Erveit a jobb oldalsár s Borecsányi csata igen élénk volt. Madarász, mint látja megnyergesített Ghyey indítványát. Percezel Mór jegyezte, hogy ha levele nem tekint mintán egyedül a házhoz, vissza kell egy ellenében fölépen nem lehet haszeihez.

Szavazásra le Somssich indítvány, hogy a 11 tagu külnapi ülésben adják.

Érdekes mozaik a két interpelláció, más Sándor indítványt az első azt kérdezi, hogy Heves megye községei visszahelyezve igazolják a eljárást? — A legközelebb fog fe-

Vége az igaz Olgyay Lajos tártott. — Ugyszint költségvetési bizott-

A bírók okt. 17-étől október 17-ig ülés napirendj. napirendj. hadkárterítési bizottmányi bizottmány. Alkalmilag az isk-

A felsőháza bizottmányok abbe vonatkozó törvényterjesztése szerintt az egyesületi ez utóbbi a 4 §. u-

A XII. ülés rendje: 1) A jogtörvényjavaslakézesek adómentes adók felolvasása vaslatának 3-ik o-

Mind a három XIII. ülés kedde honvédelmi bizottzottságnak előterpan és 3) Alkalmiszüntetése.

A kor-

Vallás-nisterium ismeretes. Annak zelebbi száma kákeleptanodai tálygre vonatkozó

Most már tölgohoz, s fenntar hogy t. ez olvas tonosan csak egy akkor, midőn a vallás- és köznevelésügyi miniszternek, kik mint nyilvános anyos és paed bizottmány nem

Ha a jogás áll, hogy „szem védelmezze, kötoknak alvátvni

Ha az orvosez egyik legf állapot felett szigorlatoknak

gendő garantiát ezen oly messze zettséggel bír, s

Mért nem kkat a tanártól, kinestünk, t. i. veltetését kell b

an mondva
tök a szom-
tlanak söt
at hazánk
nk, a szom-
perseny. A
mesterem-
szit honuk
pedbetik ;
kültföldön
ezéheket
sak helye-
szüntetni a
nek tekint-
túni nehéz,
ezényebb
zések tag-
zöbbség ér-
ek. stb. Az
elintézés
icopolitika
ésen el is
yakkal le-
zésekkel,
lytartóta-
ntosabb e
sz. a. kibo-
a ezéhvíz-
rendeletben
tek, pl. sok
nség isko-
az inasnak,
elhagyja s
eremberek
és elterjedt
baj mind-
ben gyöke-
javítottak,
egét elvesz-
ontos 1848
viszonyok
dságot ho-
s csak elvi
rlati kivi-
vetkező or-
időben a
t. minisz-
848 jan. 9.
tó rende-
lló rende-
zónos ese-
a ezéhvíz-
lábra ka-
tillőnösen a
bja kissé
ez az ina-
tartásáról
hanem ta-
zolja gyá-
armot, s ez
tartó mun-
ezentül se-
triarchalis
ny illetőleg
naponkint
inte szabá-
ése.
ki ilésében
alá, mely
endő, mely
yi L. mint
-perében a
véleményt
ezy Kál-
negkeresés
endes kér-
chagyással,
entést.
s nem volt
sedényi
nos s Bor-
a mellett a
Bónis
sz József,
ki a küzd-
vult Hor-
r felszólá-
tját védte,
ány egyik
a képvisel-
tőhajtáná,
a bizottsá-
zzal indo-
rogatok, t. i.
or is csak
gyet. Utalt
kei felett,
nen töreke-

de kikövetkeztetni azt, hogy leghelyesebb volna, ha ez ügygel a kérvényi bizottság bizatnék meg. Érveit a jobb oldalról Somssich, Horváth Boldizsár s Boreányi ezáftolták meg s a parlamenti csata igen élénk volt. Madarász, mindig valamely extra helyről hallatja meyhörgéseit, ezuttal a középsikra kiállva, szölt Ghyey indítványa mellett. Per ez el Mór szintén ezt pártolá, de megjegyezte, hogy ha a királyi ügyek igazgatójának levele nem tekintetűk kérvénynek, akkor azt, miután egyedül a ministerium intézhet átiratokat a házhoz, vissza kellene küldeni. Különösen Ghyey ellenében fölemlíté azt is, hogy a jelen esetben nem lehet hasonlítani Csiky és Papp P. esetéhez. Szavazásra kerülén a kérdés, a nagy többség Somssich indítványát fogadja el s elhatározza, hogy a 11 tagú küldöttség megválasztására a holnapi ülésben adja be a szavazatokat. Érdekes mozzanatát képezte még az ülésnek a két interpellatio, melyet Kovács Pál s Almásy Sándor intéztek a belügyministerhez. Az első azt kérdezi, hogy mikor szándékozik a ministerium Hevesben a bizottmány alkotmányos működésébe visszahelyezni; Almásy pedig azt, hogy mivel igazolja a ministerium Hevesben követett eljárását? — A belügyminister kijelenté, hogy legközelebb fog felelni. Végre az igazolási bizottság tett jelentést, s Olgyay Lajos képviselő egyhangulag igazoltatott. — Ugyszintén egyhangulag helyeselték a költségvetési bizottmány jelentését. **A birodalmi tanács.** Az alsóház októ. 17-étől október 21-ig, hétfőig, szünetel. E hét-
fői XI. ülés napirendje: 1) A legközelebb lefolyt gyűlés napirendjéből hátramaradt tárgyak. 2) A hadkárterítési bizottságnak előterjesztése. 3) A választási bizottságnak házassági törvényjavaslata. 4) Alkalmilag az iskolatörvény. A felsőháznak októ. 18-ki XI. ülésén a pénzügyi bizottságnak abbéli javaslata, hogy az építészre vonatkozó törvény fogadtassék el az alsóház előterjesztése szerint, elfogadhatott. Épügy elfogadhatott az egyesületi és egyesülési törvényjavaslat is; ez utóbbi a 4 §. módosításával. A XII. ülés októ. 19-én szombaton volt; napirendje: 1) A jogi bizottság előterjesztése, a büntetőtörvényjavaslat tárgyalását illetőleg. 2) Az építkezések adómentességét illető törvényjavaslat harmadik félélvásása. 3) Az egyesületi jog törvényjavaslatának 3-ik olvasása. Mind a három ügy elvégeztetett. Legközelebbi XIII. ülés kedden október 22-én. Napirendje: 1) A honvédelmi bizottság előterjesztése. 2) A jogi bizottságnak előterjesztése a büntetőnovellák tárgyában és 3) Alkalmilag az ab instantia eljárás megszüntetése. **A kormány működése.** **Vallás- és közoktatási ministerium** Az új középtanodai tanterv már ismeretes. Annak főbb vonásait lapunk két legközelebbi száma közölte, midőn b. Eötvösnek a középtanodai tanári karokhoz intézett — ép ezen ügyre vonatkozó — rendeletét tette közvé. Most már tüzetesebben fogunk szólhatni e dologhoz, s fenntartjuk magunknak a jogot, hogy ezt a legközelebbi alkalommal tehessük is. Azonban nem minden ok nélkül attól tartva, hogy t. ez. olvasóink türelmét kimerítjük, ha folytonosan csak egy és ugyanazon tárgyról beszélünk akkor, midőn a magyar kormány és különösen vallás- és közoktatási ministeriumunk működését boncolgatjuk; ezen alkalommal más tárgyra térünk át, mely azonban — nézzünk szerint — nem esekélyebb fontossággal bír, mint az új középtanodai tanrendszer, a melyről már ismételve szöltünk, s a melyre mégis a legközelebbi alkalommal ismét visszatérni szándékozunk. És ezen fontos ügy, mely jelenleg leginkább szívünkön fekszik, nem egyéb, mint a gymnasiumi tanári vizsgálat szabályrendelete. Olvasóink nagyobb része tudni fogja, hogy már 1862-ben a magy. kir. tudomány-egyetemen és csakugyan az egyetemi tanárokból egy bizottmány alakított, melynek feladata, azon tanári jelölteknek, kik a magyarországi gymnasiumokon tudományos tanárok működni akarnak, tudományos és paedagogiai képzettségét kipuhatolni. Mindenki belátja, hogy ilyen tanár-vizsgáló bizottmány nemcsak hasznos, hanem szükséges is. Ha a jogász, kinek majdani hivatása abban áll, hogy „személyiünk és vagyonunk biztonságát“ védelmezzé, köteles magát szigorú államvizsgálótoknak alávetni; Ha az orvos növendék, kinek egykori feladata lesz egyik legfőbb földi javunk, t. i. egészségünk állapotá felett örködni, szintén köteles magát oly szigorlatoknak vetni alá, melyeknek letétele elegetes garantiát nyújt az államnak arra nézve, hogy ezen oly messzeható kötelességének megfelelő képzettséggel bír, stb.; Mért nem lehetne kívánni hasonló garantiát a tanártól, mint a kinek kezére legnagyobb kincsünket, t. i. gyermekeinket, azaz azoknak neveltetését kell bízunk?

Ezen — és még számtalan más oknál fogva, melyeknek elősorolása ide nem tartozik, nemcsak hasznosnak, hanem szükségesnek is tartjuk azon intézményt, melynél fogva a gymnasiumi tanár, mielőtt rendes tanárnak alkalmaztatnék, kénytelen az ugynevezett tanár — vizsgálatot letenni. Azonban, mint másutt mindenütt, úgy itt is sok a baj. Midőn Magyarországon, azaz a magyar kir. tudomány-egyetemen a tanár vizsgálat bizottmány felállítását, annak működése ugyanazon szabályokra fektetett, melyek a Thun-féle tanrendszer idejében divatoztak, s — akkor megfelelőek is voltak. De ime! a középtanodai tanrendszer nálunk 1861 óta és plane mai nap már lényegesen más, s daczára ennek, a tanári vizsgálat szabályrendelete még mindig a régi. Mennyi fonákosság rejlik ebben s mennyire szükség a reform ezen irányban is, azt — nem hinné senki. Példán nem nevéssé-e, hogy a tanárvizsgáló bizottmány (a régi rendszabály szerint) ma is approbálja a tanárjelölteket a görög nyelvből az algymnasiumra, holott ezen nyelv 1861 óta az algymnasiumban nem tanítatik; vagy a physikából az algymnasiumra, holott az új tanterv szerint ezen tárgy az algymnasiumon (= realgymnasium) nem fordul elő; vagy a német nyelvből az algymnasiumra, holott ezen nyelv tanítása ezenal csak az 5 osztályban fogja venni kezdetét; vagy a természetrajzból a felgymnasiumra, holott ezen tárgy csak az algymnasiumban fordul elő; stb, stb, stb. S mind ezen fonákosságok mellett még azon törvény is áll érvényben, melynél fogva a gymnasiumokon valamely tantárgynak tanítására csak oly tanár alkalmaztassék, a ki arra a tanár vizsgálat bizottmányi ítélete szerint képesítve van! Ez, valamint azon körülmény is, hogy t. i. eddig is a tanári vizsgálat szabályrendeletei nem feleltek meg az 1861 óta uralkodó tanrendszernek, sok zavart idézett elő a legtöbb gymnasiumban, s még többet azon egyetemi tanulóknak fejében, kik évenként az ország különböző vidékeiről Pestre jöttek a végett, hogy itt gymnasiumi tanári pályára készüljenek. Ezen zavar még nagyobb lett azóta, a mióta az új tantervnek alaponalai nyilvánosságára jutottak Milyen szaktudományokat válaszson most azon egyetemi hallgató, a ki a tanári pályára készül? Milyen tárgyakat hallgasson pl. azon ifju, a ki a klassikai nyelvészeti pályára szánta magát? Hallgassa-e a klassikai philológiát, a melyet az egyetemen adnak elő, vagy a latin-magyar élő nyelvet (Bonitz szerint: „Huszáren-Lateint“), a melyet sehol sem adnak elő? A kinek hajlama van a természettudományokhoz, mit csináljon? Készüljön-e ezekből az által-gymnasiumra, vagy a gymnasiumra, vagy a lyceumra? s miképen? Hát a historicus, vagy éppen a philosophus mit tegyen? stb. stb. stb. Mindezek oly kérdések, melyek a gyakorlati életből merítvők, s melyeknek mielőbbi megoldását várják mind az egyetemi tanárjelöltek, mind valószínűleg a tanárvizsgáló bizottmány tagjai, végre mindazok, a kiknek a tanügy, s különösen, a középtanodai tanügy oly annyira szívükön fekszik, mint nekünk. Azért böcsüssá meg nekünk a minister ur, ha az itt felhozottokról elmélkedve, a legközelebb érdekeltek nevében felkiáltunk: De profundis clamavi ad te Domine! **Lapszemle.** **Magyar lapok.** Napi irodalmunkban is, mint a Lajthán tul a fejtegetések főtárgyát képezi ő Felsőháznak azon levele, melyet a concordatum ügyében tett felterjesztésre kiadott. A P. Napló októ. 19-ki számában fejtegeti, hogy az alkotmányosság elve van a császári levél után a válságon kívül álltva. Ebből merít alkalmat a magyar majoritás közölcseit azon szemrehányás ellen védeni, mintha az által hogy a válság pillanatában Beust minister mellé állottak, hazánk önállósága gyöngye alapra volna fektetve. Minket minden dolog, mely Ausztriát érdeklé, szinte közvetlenül érdekel. Ebben ugyan semmi különös sincs mondva, mert ma már az európai népek solidaritása oly nagy s kifejtett, hogy csak az érdeket fokozatáról lehet még szó nép és nép között De mert Ausztria ügyei közvetlenül érdekelnek, mélyen kell sajnálnunk a szakadás e jelenségeit. Nincs állam Európában, melynek válságosabb napjai volnának mint Ausztriának, hol annyi egyetemesre, vállvetésre volna szükség, hogy avagy csak benső viszonyainak természetes bonnyodalmaik rendezze, ha ehez még újak is járulnak, méltán kell aggodnunk, hogy Lajthántúli állapotok nem nyerik

meg még huzamos ideig azon nyugodt folyamatot, mire a dolgok consolidatiojának szüksége van. S hiában, a mi sorsunk együttes. A Lajthán túlról jöhető rázkodások, a közelet rendetlen lükettései ránk is kihatók. Pedig nekünk békére s békés munkásságra van szükségünk. Ezért óhajtanunk kell, hogy a fergeteg túl a Lajthán minél előbb csillapodjék le s a tüntetések s izgalmak forduljanak el minél előbb azon térről, mely a lelkiismeret ügyét érinti, s hol a felháborodás mindig siralmas következtéseket szül. Különb lapjainkban a figyelem zömét három epochalis esemény köti le: Egyik: minő börtömben ül Szini Károly a városházán? mire azon hiv. felvilágosítás adatott, hogy ő becsületes udvari szobát kapott, hozzá szabadon mehetnek, és mindazon borzasztóságokból, miket a szélső bal organuma felhordott, mi sem áll. Másik a Bözörményi sajtó pere. A képviselőház minden esetre igen kellemetlen helyzetbe jut, mikor tagjainak egyikét a törvény nevében kéri. Történhetik szerencsétlenség a képviselővel ép úgy mint más balandóval, elkövetethet bünt is, mint más gyarló ember, de igaz van az „Esti lapoknak“ hogy mindig súlyos felelősségnek teszi ki magát képviselő, mikor ilyesmire okot ad. A pör még nem ítélet, s vannak esetek, hol a vádlottnak a pört kérni kell s nem kerülni, s mindig bajos dolog épen a törvényhozásnak a törvénykezés útját állani, de más részről lefejteti egyik társáról azon öltönyt, mely őt mint törvényhozót független volta miatt megilleti, igen fájó dolog, mire bizony gondatlanság okot szolgáltatni. Az „Esti lapok“ arra szölitják fel Bözörményit, előzze meg maga e kedvetlen helyzet továbbtartását s mielőtt a kellemetlen tárgy szönyegre kerülne, álljon önkényt a soromok elé. Mi nem hisszük, hogy Bözörményi ez oldalról jövő tanácsra hallgatna, de bizonyosok vagyunk, hogy ez esemény nem lesz izgalom tárgya napjainkban. Harmadik esemény a váci választás, s sajnáljuk valóban a megválasztott képviselőre nézve azon kis vitát, mely hovatartozása felől keletkezett. Mi hisszük, hogy Vác megválasztott képviselője saját lábán szilárdan álló egyéniség s őt meg nem ingatja mind az, mit előre jobbról és balról mondanak. Annyi igaz, hogy a választás actusától őt nem számítottuk a baloldalhoz, mert akkor miért lépett volna fel ellene mint ellenkijelölt más baloldali, épen Pestmegye első alispánja? A szélső baloldal lapjában Irányi Dániel folytatja Deák jellenzését. Sajátszerű felfogásból indul az ilyféle működési törekvés. Szeretnénk kérdeni Irányitól, mi haszna volna annak, ha ő bennünket meg tudna győzni a felől, a mit Deák róla mond? Az ő bálványa lesz-e az által nagyobb, ha valamivel kisebb a másoké? Vagy oly picizny es szegény e haza, hol csak egy emelkedetebb ember fér meg, kettőnek helye nincs, hogy minden mást porba kell rántanunk? Nem veszik e észre némely emberek, mennyi destructio rejlik abban, ha mindent gyalázunk? evvel öljük ki a hitet gyarló s gyöngébb emberek kebléből, kik utóljára megzavarodnak s nem tudják, az emberek iránti jobb hitök horgonyát hova aggassák. A nemzetet nagygyá épen kitiűnő emberei teszik s mi önmagunktól irigyeljük, hogy kitiűnőségeink legyenek, más népek büszkélkednek jelesseikkel, mi mit az Isten jóvoltában adott is, lerátnának a porba. Hiában, némely ember lelke nem bír látni jellemmagyságot másban, mint a szem nem bír a napba nézni s elvakul tőle. **BELFÖLD.** **A törvényhatóságok s az országgyűlés.** A mód szabályozása, melylyel a képv. házhoz benyújtott kérvények kezeltenek, szintén azon dolgok közé tartozik, melyek sürgötös reformot igényelnek. A mostani eljárás ugyanis felette hiányos, akár mily szempontból tekintsük azt. Kérvény az igaz, mindenki benyújthat, de hogy a kérvény mit tartalmaz, miből áll indokolása sat. azt a kérvényi bizottmányon kívül alig tudja valaki. A mint a kérvények beérkeznek, azokat az elnök röviden bejelenti azon stereotyp megjelenéssel, hogy átadotnak a kérvényi bizottságnak. Ott aztán a munka halomra gyűl s minden 2-3 ik hónapban előll a bizottság előadója és kifogyhatlan lélekzettel jelentést tesz egyszerre 50-60 sőt volt már eset, hogy néhány száz kérvényről s a mint e végtelen sorozatot elkezdé, a ház tagjai többnyire kifelé tódulnak, a bizottság kívánatos jelentését is alig hallja valaki, s a kérvényezési jognak semmi gyakorlati jelentősége sincs. Ebből állnak a hiányok, melyeken a törvényhozás majd akkor segíthet, midőn a házszabályokat, az ügyrendet sat. veszi megvitatás alá. Ezeket előre böcsátva, fölemlítjük, hogy a törvényhatóságok részéről a képv. házhoz a legutóbbi két hét alatt csak e két kérvény érkezett, Sáros megye közönsége a ministerialis vasúti hálózat tervezetének több pontjára tett észrevételeit figyelembe vétetni s a Kassa prsemisli vasutonalnak Eperjes-Dukla között való vezetését megállapítani kéri. Győr város közönsége pedig a katonaság részére kiszolgáltató előfogatok súlyosterhet a közteherviselés alapján való szabályozatása; to-

vább a városi hatóságoktól követelt bélyegilletékeknek az ingatlanok átruházása esetében való megszüntetéseért folyamodik. Igaz, hogy e két kérvény közül is az első hibásan van a képv. házhoz intéve, miután az közvetlenül a ministeriumot illeti, s több már előbb benyújtott kérvénynél is hason eset fordult elő; — de azért mégis általánosságban indokoltnak tartjuk a felszólamlást, hogy addig is; míg ezen egész ügyet szabályozni lehet, gondoskodni a ház legalább a törvényhatóságok által benyújtott kérvények gyorsabb kezelheteséről s általában arról, hogy a kérvényi bizottság havonként rendszeresen előterjeszse jelentését, mint ezt a ház egyik korábbi határozata meg is hagyja. **A hajdukerületnek** f. hó 1. és 2. napján volt közgyűlése, melyben több fontos határozatot hoztak. E határozatok között első helyen említtük, hogy a hajdukerület osztja több megyének a pénzügyminister legújabb rendeletei irányában nyilvánult roszását s azt, nevezetesen a fogyasztási adó előmunkálataira nézve, magáévá teszi. E mellett szintén a pénzügyminister ellen más panasza is van. És ez abból áll, hogy a marhasóra nézve a kerület, mint ilyen, ignoráltatott s bejelentve, hogy a megyei hatóságot, — a miben igaz van — maga fölött el nem ismerve, ez ellenében feliratilag is reccnrál. Mi pedig a vasutat kiletí, a kerület teljesen pártolja a debreczen-szigeti vonalat, de az érmelléki bortermelés érdekében szükségét látja egy debreczen-váradí ágnak, a debreczen-miskolci vonalat pedig Bözörményinek óhajta átvitetni. Végre a negyedik említésre méltó határozata a kir. kuriára vonatkozik. E határozatban a kerület kijelenti, hogy teljesen pártolja több megyének azon igen helyes óhaját, hogy a kir. kúria személyzete oly hazafiakból alkottassék, kik a köztörvényhatósági pályán, természetesen a bírói szakban, közbizalmat s közéletisért vívtak ki. **A hevesmegyei bizottmány** felosztató intézvények most egész terjedelmükben előtűnk vannak. Ezek két részből állanak. Az egyik a ministerianésből kelt rendelet, a másik kir. leirat, mely Rajner kir. biztos kinevezetetését tartalmazza, s a ministerelnök által van ellenjegyezve. Az első főleg a kir. biztos kiküldetésének indokolásával foglalkozik, s a kormány ellen hosszú vád-lajstromot tart a bizottmány elé. Elsorolja, hogy a bizottmány megtagadta a kormány rendeletének teljesítését, rosul magyarázta a törvényt, s nem helyesen okoskodott, midőn a kormány megintési jogát összeeserelte a bíraskodási illetékességgel. Mindezt már korábbi közléseinkből olvasóink is ismerik, s így csak azon pontra szoritkozhatunk, mely új dolgot tartalmaz. E pont az, melyben a kormány elferdítésnek nevezi a bizottmány azon állítását, hogy az 1848. 24. t. cz. a királyi városokat megillető politikai vitaközlési jogot, a rendezett tanácsu községekre is kiterjesztette volna. A ministerium ezzel szemben azt állítja, hogy az érintett törvény első §-ából lehetetlen más értelmet kivonni, mint azt, hogy az 1848. 24. t. cz. csak annyiban terjed ki az első bírósági hatóságu városokra, s a mennyiben az a választásokról rendelkezik. Még világosabban kitiűnk ez, — ugymond a rendelet — az 1848. 24. t. cz. 2. §-ából, mely az érintett községek közigazgatási állását, mi a politikai hatáskörét is magában foglalja, a törvénykezés további intézkedéseig a korábbi állapotban rendelé fenntartani. Egyéb pontok mellett e törvény-magyarázat jelenlegi viszonyaink között, kiváló figyelmet érdemel, mert implicite szö több egy oly községnek is, melyek a politikai forumot oly kiválólag igénylették maguknak. Különbben mind a rendelet, mind a leirat szövegéből korán sem következtethető az, hogy ez esetben a ministerium a király személyével akarná magát fedezni. A kir. biztos kinevezetetését természetesen csak kir. leirat alakjában lehetett a bizottmánynyal tudatni; de a ministerium rendeletében a kinevezetési indokolását mindenben a maga vállaira fekteti s ebben nagyon világosan benn van azon nyilatkozat is, hogy az esetért a felelősséget is önmagára hárítja. **Szeged város** képv. testülete oct. 14. s következő napján tartott közgyűlésében nagyon derék határozatot hozott. Azt határozta ugyanis, hogy az ottani tanítóknak megadja a 30% „drágasági pótlékot,“ melyet már 61-ben megszavaztak, de a provisorium alatt a tanítóktól ismét elvonták. — Sajnos, hogy nem említhetünk fel sok ily derék határozatot. **Marosvásárhelyen** második kiadásban élték meg a Türr-féle pesti fáklás zenét. Ott is fáklás zenét adtak, nem ugyan Türr, de gr. Bethlen Gergely honvédeztredesnek, ki Olaszországból csak az imént tört vissza s kit Erdélyben mindenütt nagy lelkesültséggel fogadtak. A marosvásárhelyi fáklás zenének Szarvadi Lajos úr volt szónoka, ki merész röpti beszédet tartott, panasza a nemzet szélső baloldali fájalmát s életve Kossuthot. A mint elhallgatott, gr. Bethlen kijelenté, hogy nagyon köszöni a megiszteltetést de meg kell jegyeznie, hogy épen nem osztja előtte szóló nézeteit. A nemzet — ugymond — meyergett mindent, a mit a jelen viszonyok között nyerhetett s a míg a mostani ministerium van a kormányon, nem félti a hazát. Elképzelhető, hogy e categoricus kijelentésen mennyire elbámultak a jelenvöltek, s ha valaki azt nem kiáltja, hogy: „Eljen Bethlen Gergely, a 48-diki honvéd“; az ezredesi megélti, hogy a kik őt megisztelteli jöttek, sokat jelentő csendben oszlanak sat. Így azonban, bár némely arez nagyon furesa saványús jellegűtől, mégis megdörögött az éljen. A „Hon“ azonban nem fojthatja el fájalmát s ez eset leírásához csillag alatt ezt jegyzi meg: „Talán rájövünk lassan lassan, hogy a diplomatizálást nem az utczán, nem fennhangon, nem zeneszó mellett kell megkezdeni!“

Kun-szent-Miklós városa kormánybír akar lenni, mint maga a kormány. A város tanácsa ugyanis azt határozta, hogy nem fogad el semmi beadványt, mely a kellő bélyeggel nincs ellátva.

KÜLFÖLD.

Franciaország. A francia lapok most már nem tagadják a francia intervenciót az olasz ügyekben. A „Patrie” a florenzi Cabinetnek eljárását különösen tartja, mert különös az, hogy 50,000 főnyi sereg nem képes sokkal kisebb számban felkészülni a feltartani. Olaszország vagy tartsa a szerződés megsértését, vagy nem képes feltartani Olaszországnak oda kell magát elhatározni, hogy a szeptemberi Conventiónak Franciaországgal egyetértőleg, érvényt szerezzen, különben Franciaország lesz kénytelen az elvált kötelezettségekhez képest Olaszországot a forradalomtól és anarchiától megszabadítani.

E hír annál fontosabb, mivel Franciaországban Franciaországba menesztett ultimátuma megerősíti. Ezen ultimátumban ki van mondva, hogy a francia intervenció mulhatlan bekövetkezik, ha az olasz kormány nem akadályozza komolyan és erélyesen az önkénteseknek romai területre vonulását.

Olaszország. Legújabb tudósítások szerint a pápai csapatok a népből alakult önkéntesek által segítették a felkelők ellen, és a déli vidéken a segélyezés által a zuávok ak néhány ösztökölése a felkelőkkel szerencsés volt. A harcokban e rendszer fog követelni. Viterbó lakossága ajánlatot tett a pápai kormánynak, hogy a felkelők ellen fellegyerkezik a szentsége ezen ajánlatot elfogadta. Rómából ügyes tiszt küldött a fegyverkezés megszervezésére. Néhány nap alatt a felkelők számát négyszer megaladód hatalmat reményel a kormány a népből szervezheti. E terv más provinciákban is követelni fog. Fegyver van elég, 50,000 fegyver készen áll. A szabadságos katonák újra behívtnak és Franciaországból is érkeznek önkéntesek. Római ifjak csapatot fognak képezni a terület és a város védelmére. Róma minden segélyt elfogad, mely őt képessé teszi az ügy rohamát addig feltartani, míg az olasz politika nyilvános nem lesz. Civita-vechiába sok spanyol és irlandi érkezik, kik a zuávok közé soroztatnak.

VEGYES.

Örvendtes tudomásul közzelhetjük, hogy a nautgu püspöki kar a felsőház szünetelésének idejét buzgón arra használja föl, hogy egyéb nagy fontosságú egyházi tárgyakon kívül a katolikus világi elemnek az egyházi ügyek körül minél célirányosabb és kielégítőbb részvételéről behatóan tanácskozzék. Ezen naponként négy-öt óra hosszan tartó előleges értekezletek által előkészíteti záradékolatit az ut és mód a minél előbb felveendő vegyes tanácskozássokra. Azt hisszük, hogy ezen tudósítás minden józan és egyháza ügyét szíven viselő katolikusnak a legszebb reményekre jogosíthatja, s mi legkevésbé sem kételkedünk előlegesen is már most kimondani azt, hogy éppen ezen az azon egyetlen, mely legbiztosabban s mielőbb célhoz vezetend. A katolikus magyar püspöki kar sem nem felejtí fényes nagy múltját, sem nem ignorálja a jelen helyzet kényes viszonyait, s amához képest a jövőnek is a szerint fogja megvetni alapját, hogy ezen is az egyház minél szilárdabb consistentiáj nyerve s fővirágzóva, iseni misszióját akkép tölthesse be, miszerint a szellem erkölcsi művelődés előmozdításában hazánkat mindinkább fölemelje és boldogítsa!

A pesti kegyesrendiek nagy gymnasiumában eddig 725, a pesti kir. államgymnasiumban pedig 520 tanuló van beírva.

A népvédelési egylet ügyében tegnap d. e. 10 órakor értekezletet tartottak Budán a takarékpénztár épületében.

Levelezés a tanügy érdekében.

Mióta x. y. úr levele lapunkban megjelent, azóta ismét több levél érkezett hozzánk, melyeknek bekielölő mindenképp nagy megütözöket fejezve ki a felett, hogy mi plane „ezélszertinek” tartottuk, az x. y. aláírással ellátott, különben pedig nagyon is egygyütí s e mellett még sértő levelet közölni, annak tartalmát pontról pontra czáfolgatják.

Legyen szabad az első kifogásra mindenképp elözt csak annyit megjegyezniük, hogy miután mi, mint más irányokban, úgy a tanügy terén is az eszmecsere őt oly üdvösnek, mint szükségesnek tartjuk, hajlandók voltunk és leszünk is oly levelek közlésére, melyek ép azért, mert az ellenség táborából jönnek, legvilágosabban jelölők ki azon kérdéseket, melyekre nézve a félreértés legnagyobb, tehát az eszmecsere, s így a felderítés legszükségesebb.

Hisz mindnyájunknak volt elég alkalma tapasztalni, hogy bizonyos körülmények közt többet tanulhatunk ellenségeinktől, mint legjobb barátinktól!

Azonban — hogy őszinték legyünk — be kell vallanunk, miszerint nekünk még egy más, és pedig, nézetünk szerint, sokkal fontosabb gondolat sor szolgált alapjául annak, hogy a kérdéses levél közölni „ezélszertinek” tartottuk.

Mi nem akarunk új sebeket ejteni a társadalom testén, hanem a már meglevőket felismerni a végett, hogy — a mennyiben töltünk kitélik — azoknak orvoslását mozdítsuk elő.

Es — ne ámsítsuk magunkat — társadalmunk sok tekintetben beteges. Ha ezt másúman nem tudók, x. y. úr levelelől megtanultuk volna.

A legveszedelmesebb betegségek is kezdetben csak egyes — talán egyelőre jelentékteleneknek látszó — symptomákban mutatkoznak, melyeket ép azért a diletáns ignorálni szokott, de melyeket a szakértőnek ignorálnia nem szabad.

Megbocsátja x. y. úr, ha sokszor említett levelet is ilyen körjelnek tekintjük, melyből egy mélyebb, és igen veszedelmes betegségre következett.

Es ezen mély, ezen veszedelmes betegség nem több és nem kevesebb, mint félreértés; s a mi különösen a kath. tanügyet illeti, félreértés a papi és világi tanárok közt.

Legyünk őszinték! Hazai kath. középtanodai tanáraink száma — mert itt különösen a középtanodáról van szó — bizonyosan meghaladja az ezret; ezeknek mintegy 10 százaléka világi, a többi papi elemekből áll.

Mindnyájan ugyanazon haza fia; ugyanazon egyház hívei; mindnyájan ugyanazon téren fáradoznak, ugyanazon nehézségekkel küzdenek, ugyanazon reményeket és aggodalmakat táplálják keblökben.

Es mégis mindezen körülmények mellett, és dacára mind ezen érdekközösségnek, a világi és papi tanárok közt idegenkedés lihetetlen nagy; a bizalmatlanság megmérhetetlen.

A világi tanár természetesen ellenségének nézi a szerzetes tanárt és — gyűlöli; ez pedig a világi tanárt megveti.

Mért van ez így? S kell-e ennek így lennie? Mondjuk meg röviden: Ez azért van így, mert félreértés okozta, és ennek nem szabad ezenül így lennie, mert a legszentebb köztügy követeli, hogy másképp legyen.

Hisz a pap nem csak azért tanár, mert pap, és a világi nem csak azért tanár, mert világi.

Mindkettőnek tanári hivatása más feltételekhez van kötve.

Es, miután ezt x. y. úr, mint tanár, legjobban tudhatja, és bizonyosan tudja is, mért beszél olyanokat, a melyeket kétségkívül maga sem hisz?

Mét akarja a kath. klerus befolyásának tulajdonítani az új tanterv keletkezését, holott — mint

értesültünk — ő nagyon is jól tudja, hogy ebben a kath. klerusnak semmi része sem volt?

Mért veti szemünkre, hogy a tantervet bonczolgtatván csak a földolgot hallgatjuk el, midőn tudja, hogy itt a földolgot éppen — a tanterv?

Mért haragszik reánk, hogy a tanárok anyagi helyzetéről eddig nem emlékeztünk, midőn tudja, hogy eddig nem is volt alkalmunk mással, mint a minister urnak hivatalosan közlött beszédjével foglalkozni?

De minek folytassuk ezen kérdéseket? x. y. úr levelelől a gyűlölet hangja szól — kirivólag, félreismerhetlenül.

Sorai világosan bizonyítják azt, a mit fentebb érintettünk, t. i. azon félreértést s ebből eredő nagy lézagot, mely a világi tanárokat a szerzetes tanároktól elválasztja.

Es ennyiben x. y. úr levele nagyon tanulságos. Ugy hisszük, hogy nem esalatkozunk, midőn ezen az egyházi és világi tanárok közt fenlevő tagadhatlan ellenszenvben csak egy, bár kisebb körben nyilvánult körjelét látjuk azon beteges abnorm állapotnak, melyben a kath. egyházat általában jelenleg találjuk.

A kath. egyház is papi és világi elemeket foglal magában.

De ha őszinték akarunk lenni, mondhatjuk e, hogy mai napság ezen két status közt az egyetértés oly mély, az összetartás oly benső, mint azt pl. más vallások híveinél tapasztaljuk?

Sőt az ellenkezőről győződhetik meg mindenki, mindenütt és mindenkor.

A kath. világiak nagyobbbrészt azon hiszemben élnek, hogy a kath. pap nem is lehet más, mint minden szabadelvűségnek, minden haladásnak, minden tudománynak tősgyökeres ellensége.

A kath. papok azon hiszemben vannak, hogy a magat „szabadelvűnek” nevező világi nem is lehet más, mint „szabad kömives, atheus”, s tudja a jó Isten, még mi, de mindenesetre a vallásnak, és így a klerusnak is tősgyökeres ellensége.

Es mégis másképpen vannak a dolgok a valódiságban.

Es hogy másképpen vannak, mutatják, hogy tovább ne menjünk, éppen a „Független Lapok” is, melyeket pap szerkeszt, s melyekbe egyaránt papok és világiak irnak, s mely keletkezését, eddigi lételet, s — mint reméljük — szebb jövőjét is a papoknak ép úgy köszönheti, mint a világiaknak.

Mindzeket gondolja át x. y. úr, és akkor reméljük, hogy nem csak nem lesz ellenségünk, hanem lesz munkatársunk, sőt — a mitől annyira irtozik — előfizetők, pártolók!

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: ZOVÁNYI J. MIHÁLY.

T Ö Z S D E.

Table with financial data including exchange rates for gold, silver, and various currencies, and market prices for commodities like wheat and oil. Columns include 'Pesti áru- és értéktörzse', 'Magyar értékpapírok árkelete', 'Bécsi börze', and 'Részvények'.

HIRDETÉSEK.

Advertisement for ZSIROS ISTVÁN's 'Nagy és Kis képes Naptára 1868. évre is megjelent.' (Great and Small pocket calendar for 1868, also published). Includes details about the publisher and contact information.

Advertisement for Pfeiffer Ferdinánd's 'nemzeti könyvkereskedése Pesten.' (National book trade in Pest). Promotes a collection of books and offers to purchase them.

Advertisement for 'IFJUSÁG LAPJA' (The Youth's Paper). A call for subscriptions, listing the price and terms of sale.

Fragment of an advertisement for 'Igény' (Need) or similar, mentioning 'magy. tud. A'.